

**Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 49 hallituksen
esityksestä kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi**

Eduskunta on 16 päivänä marraskuuta 1990 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 259 kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Sosiaalivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt asiasta talousvaliokunnan lausunnon. Talousvaliokunnan lausunto n:o 8 on tämän mietinnön liitteenä.

Sosiaalivaliokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 5 päivänä toukokuuta 1987 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Halosen ym. lakialoitteen n:o 29/1987 vp. laiksi tapaturmakorvausta saavien invaliidihuollosta annetun lain muuttamisesta ja eduskunnan 3 päivänä kesäkuuta 1987 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Hilpelän lakialoitteen n:o 68/1987 vp. laiksi liikennevakuutuskorvausta saavien invaliidihuollosta annetun lain muuttamisesta.

Sosiaalivaliokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 11 päivänä kesäkuuta 1987 sosiaalivaliokuntaan lähettämät ed. Karkisen ym. toivomusaloitteen n:o 917/1987 vp. vammaisten aseman parantamisesta, ed. Kärhän ym. toivomusaloitteen n:o 929/1987 vp. vammaisen lapsen ja hänen perheensä varhaisvalmennusohjelman toteuttamisesta ja ed. Rajamäen ym. toivomusaloitteen n:o 1024/1987 vp. MS-potilaiden kuntoutustoiminnan rahoitusjärjestelyjen heikentymisen estämisestä, eduskunnan 3 päivänä toukokuuta 1988 sosiaalivaliokuntaan lähettämät ed. Mäkelän ym. toivomusaloitteen n:o 739/1988 vp. vammaisten kuntoutuksen tehostamisesta ja ed. Mäkelän ym. toivomusaloitteen n:o 740/1988 vp. määrärahasta kuntoutuksesta aiheutuvien matkakulujen korvaamiseksi, eduskunnan 19 päivänä toukokuuta 1989 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Mäkelän ym. toivomusaloitteen n:o 578/1989 vp. määrärahasta vammaisten kuntoutukseen ja suojatyöpaikkojen perustamiseen sekä eduskunnan 11 päivänä

toukokuuta 1990 valiokuntaan lähettämät ed. Hurskainen-Leppäsen ym. toivomusaloitteen n:o 673 lapsiperheille sairausvakuutuslain nojalla myönnettävien etuisuuksien laajentamisesta ja ed. Paavilaisen ym. toivomusaloitteen n:o 765 perhekohtaisen sosiaalisen kuntoutuksen edistämisestä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina osastopäällikkö Jukka Rantala, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen ja kuntoutusasiain neuvottelukunnan päätoiminen sihteeri Anja Kairisalo sosiaali- ja terveystoimesta, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, ylitarkastaja Anja Lyra työministeriöstä, vt. hallitusneuvos Matti Rajakylä opetusministeriöstä, ylilääkäri Matti Ojala ja ylitarkastaja Marja-Liisa Heiskanen sosiaalihuolluksesta, ylijohtaja Jukka Vuolijoki valtiokonttorista, pääjohtaja Jaakko Pajula, ylilääkäri Antti Huunan-Seppälä ja osastopäällikkö Jouko Waal Kansaneläkelaitoksesta, apulaisosastopäällikkö Matti Lamberg lääkintöhallituksesta, johtaja Seppo Pietiläinen eläketurvakeskuksesta, toimistopäällikkö Maija Kleemola tietosuojavaltuutetun toimistosta, terveysasiainpäällikkö Matti Laiho Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Taisto Ahvenainen Suomen Kunnallislitosta, jaostopäällikkö Erik Nylund Finlands svenska kommunförbundet, terveydenhuollon tarkastaja Sirpa Salo Pohjois-Karjalan lääninhallituksesta, sosiaali- ja terveystoimen sihteerit Markku Toropainen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, asiantuntijalääkäri Hannu Suutarinen Suomen Työntantajain Keskusliitosta, virkaehtoasiainsihteerit Bjarne Andersson Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, asiamies Riitta Wörn Liiketoimintajain Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteerit Kai Libäck Akavasta, sosiaalisihteerit Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, jaostopäällikkö Kaarina Knuuti Maataloustuottajain Keskusliitosta, ylilääkäri Kari Kurki Pohjois-Karjalan sairaan-

hoitopiirin kuntainliitosta, johtaja Osmo Turunen Joensuun työvoimatoimistosta, rehtori Eero Keränen Pohjois-Karjalan ammatillisen koulutuksen kuntainliitosta, toimitusjohtaja Pentti Kostamo Työeläkelaitosten Liitosta, hallintoylilääkäri Seppo Leisti Sairaallaliitosta, toimitusjohtaja Tapani Miettinen Tapaturmavakuutuslaitosten Liitosta, toimitusjohtaja Pentti Ajo Liikennevakuutusyhdistyksestä, ylilääkäri Arto Nuutila Maatalousyrittäjien Eläkelaitoksesta, työlääkietieteen osastonjohtaja Vesa Vaaranen työterveyslaitoksesta, osastonylilääkäri Juhani Wickström Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaasta, sosiaalipalvelupäällikkö Ritva Zilliacus Tampereen sosiaalivirastosta, toimitusjohtaja Risto Seppäläinen Vakuutusalan Kuntouttamiskeskuksesta, johtaja Veikko Kallio Kansaneläkelaitoksen kuntoutustutkimuskeskuksesta, toiminnanjohtaja Risto Heiskanen Avustuskassojen Yhdistyksestä, toimitusjohtaja Tapio Vasara Pienteollisuuden Keskusliitosta, toimitusjohtaja Kari Puro Eläkevakuutus Ilmarisesta, ylilääkäri Sakari Tola Eläke-Varmasta, ylilääkäri Tapani Lyra Punkaharjun kuntoutussairaalaasta, toimitusjohtaja Karin Sainz-Valtonen Siuntion kylpylästä, pääsihteeri Jouko Vasama Sosiaali- ja terveysjärjestöjen Yhteistyöyhdistys YTY ry:stä, kuntoutusylilääkäri Hannu Alaranta Invalidisäätiöstä, osastopäällikkö Heidi Helenius Invalidiliitosta, kuntoutusjohtaja Veikko Korpela Keuhkovammaliitosta, toiminnanjohtaja Helena Hiila Kehitysvammaliitosta, varapuheenjohtaja Pirkko Kiviniemi ja toimitusjohtaja Kaarina Laine-Häikiö Suomen Reumaliitosta, toiminnanjohtaja Mauri Upanne Lastensuojelun Keskusliitosta sekä toiminnanjohtaja Sirkka Merikoski ja järjestöpäällikkö Marjatta Tammisto Kehitysvammaisten Tukiliitosta.

Hallituksen esityksellä uudistetaan kuntoutusta koskeva lainsäädäntö siten, että säädetään viranomaisten ja eräiden yhteisöjen ja laitosten kuntouttamisvelvoitteista ja yhteistoiminnasta, kuntoutusajan toimeentuloturvasta sekä tapaturma- ja liikennevakuutuksen perusteella tapahtuvan kuntoutuksen uudistamisesta.

Kuntoutusjärjestelyjen tehostamisen tavoitteena on kansalaisten työelämään osallistumisen mahdollisuuksien parantaminen sekä elämän vaatimuksista selviytyminen kykyjen ja iän edellyttämällä tavalla entistä paremmin ja pidempään. Samalla pyritään vähentämään

tarvetta siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle ja muiden vastaavien pitkäaikaisetuksien piiriin.

Palvelujärjestelmien selkeyttämiseksi ja kuntoutujien aseman parantamiseksi ehdotetaan keskeisten sosiaali- ja terveydenhuollon, työhallinnon ja vakuutusjärjestelmien lakeihin sisällytettäväksi kuntoutusvelvoite sekä velvoitteet eri organisaatioiden yhteistoiminnasta. Kuntoutuksen asiakaspalvelua ehdotetaan parannettavaksi kuntoutusta koskevalla yhteistointitalailla.

Kuntoutuksen aikainen toimeentuloturva ehdotetaan järjestettäväksi kuntoutusrahalla. Kuntoutusrahaa maksettaisiin työikäisille, jos kuntoutuksen tavoitteena on työelämässä pysyminen, työelämään palaaminen tai sinne tuleminen ja jos työssäkäynti ei ole kuntoutusaikana mahdollista. Kuntoutusraha vastaisi suuruudeltaan asianomaisen kuntoutujan sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Eläkkeeseen tai työttömyyspäivärahaan oikeutettu kuntoutettava saisi mainitun etuuden 10 prosentilla korotettuna. Kuntoutusrahan maksamisesta vastaisi Kansaneläkelaitos. Jos kuntoutuspäätöksen tekee työeläkelaitos, se huolehtii myös kuntoutusrahan maksamisesta.

Tapaturma- ja liikennevakuutuksen kuntoutusta ja kuntoutusajan toimeentuloturvaa koskevat ehdotukset ottaisivat huomioon kuntoutustoiminnassa tapahtuneen kehityksen. Korvattavien toimenpiteiden piiriä laajennettaisiin.

Kuntoutusraha merkitsisi vuositasona kansaneläke- ja työeläkejärjestelmille runsaan 100 miljoonan markan lisäkustannuksia. Tapaturma- ja liikennevakuutusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta aiheutuisi lisäkustannuksia tapaturmavakuutusjärjestelmälle noin 5 miljoonaa markkaa ja liikennevakuutusjärjestelmälle noin 10 miljoonaa markkaa. Kuntoutuksen jälkeisen sairaus- ja työttömyyspäivärahan tason turvaaminen merkitsisi noin 5 miljoonan markan lisäkustannuksia vuodessa näille järjestelmille. Kansaneläkelaitokselle kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset olisivat noin 75 miljoonaa markkaa vuodessa. Kansaneläkelaitos voisi toteuttaa lisäksi nykyistä harkinnanvaraista kuntoutusta tähän toimintaan varatun määrärahan ja kolmeksi vuodeksi laaditun toimintasuunnitelman asettamissa rajoissa. Eduskunta päättäisi vuosittaisesta rahamäärästä.

Vuonna 1991 kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistuksesta aiheutuisi valtiolle menoja noin 10 miljoonaa markkaa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991. Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1991. Kuntoutuslainsäädännön kehittämistä ja kuntoutuksen aikaisen toimeentuloturvan järjestämisestä on sovittu talous- ja tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa vuosille 1990 ja 1991.

Lakialoitteessa n:o 29/1987 vp. ehdotetaan tapaturmakorvausta saavien invaliidihuollosta annetun lain muuttamista siten, että ammattitaudin alkuvaiheessa jo ennen rahakorvausten saamista voidaan aloittaa esimerkiksi uuden työn hankkiminen tai ammatinvaihdon tukeminen. Sopeutumisvalmennusta ja teknisten apuvälineiden hankkimista koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi. Mahdollisuuksia osallistua koulutukseen, työolosuhteiden järjestämistä, kulkuneuvon hankintaa, asunnonmuutostöitä sekä erilaisia sosiaalipalveluja ehdotetaan lisättäväksi tai otettavaksi lainsäädännön piiriin. Lakia ehdotetaan myös täydennettäväksi siten, että perheenjäsenet ja muut omaiset voivat osallistua kuntoutukseen.

Lakialoitteessa n:o 68/1987 vp. ehdotetaan liikennevakuutuskorvausta saavien invaliidihuollosta annetun lain muuttamista siten, että ammattitaudin alkuvaiheessa jo ennen rahakorvausten saamista voidaan aloittaa esimerkiksi uuden työn hankkiminen tai ammatinvaihdon tukeminen. Sopeutumisvalmennusta ja teknisten apuvälineiden hankkimista koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi. Mahdollisuuksia osallistua koulutukseen, työolosuhteiden järjestämistä, kulkuneuvon hankintaa, asunnonmuutostöitä sekä erilaisia sosiaalipalveluja ehdotetaan lisättäväksi tai otettavaksi lainsäädännön piiriin. Lakia ehdotetaan myös täydennettäväksi siten, että perheenjäsenet ja muut omaiset voivat osallistua kuntoutukseen.

Toivomusaloitteessa n:o 917/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin vammaisten aseman parantamiseksi niin,

että ennen kaikkea rakennettua ympäristöä liikennejärjestelyin kehitetään siten, että vammaiset voisivat käyttää kaikkia yhteiskunnan palveluja;

että vammaisten osallistumismahdollisuuksia työelämään lisätään;

että vammaisten terveys- ja kuntoutuspalveluja kehitetään voimakkaasti ja

että tekniikan ja muun avun tuomat edellytykset vamman aiheuttaman haitan lievittämiseksi tai poistamiseksi käytetään täysimääräisesti hyväksi.

Toivomusaloitteessa n:o 929/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin, että jokaisessa kunnassa olisi nimetty vastuuhenkilö, jonka tehtäviin kuuluu yhteydenpito kunnassa asuvien vammaisten lasten perheisiin, ja

että jokaiselle vammaiselle lapselle nimettäisiin seuranta- tai tukiryhmä, jonka puoleen vammaisen lapsen perhe voi kääntyä lapsen terveyttä, kuntoutusta ja sosiaalipalveluja koskeissa asioissa.

Toivomusaloitteessa n:o 1024/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin MS-potilaiden ja muiden neurologisten vammaispotilaiden kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssien rahoituksen toteuttamiseksi siten, ettei se heikennä nykyistä käytäntöä.

Toivomusaloitteessa n:o 739/1988 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus varaisi riittävät määrärahat vammaisten lääkinnällisen ja sosiaalisen kuntoutuksen tehostamiseen ja suojatyöpaikkojen perustamiseen vammautuneille henkilöille.

Toivomusaloitteessa n:o 740/1988 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ottaisi valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesitykseen riittävät määrärahat kuntoutuksesta aiheutuvien matkakulujen täysin korvaamiseksi valtion varoista.

Toivomusaloitteessa n:o 578/1989 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ottaisi valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitykseen riittävät määrärahat vammaisten lääkinnällisen ja sosiaalisen kuntoutuksen tehostamiseen ja suojatyöpaikkojen perustamiseen vammautuneille henkilöille.

Toivomusaloitteessa n:o 673 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin sairausvakuutuslain muuttamiseksi siten, että se mahdollistaa koko perheen hoidon ja kuntoutuksen sekä takaa näissä tilanteissa kaikille sairausvakuutuslain mukaiset etuudet ja korvaukset.

Toivomusaloitteessa n:o 765 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin sosiaalisen kuntoutuksen lisäämiseksi sekä sosiaalisen kuntoutuksen saamiseksi sairausvakuutuksen piiriin.

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamista tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Ottaen huomioon Suomen väestön ikärakenteen muutoksen ovat kuntoutustoimenpiteet tärkeitä sekä kaikkien kuntoutujien inhimillisten tarpeiden kannalta että etenkin työikäisten osalta yhteiskunnan tuotannollisen ja taloudellisen toiminnan kannalta. Tästä syystä on myös pidettävä huolta siitä, että kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudesta tulee tehokas ja kuntoutujan kannalta toimiva ja palvelut turvaava. Samalla järjestelmän yhdessä muiden vastaaventyyppisten palvelujen ja toimeentulojärjestelmien kokonaisuuden kanssa on voitava estää väliinpuotoamiset.

Kuntoutusrahalla ja kuntoutuksen muuttamisella osittain lakisääteiseen oikeuteen perustuvaksi on vaikutuksia myös niiden siirrettävyyteen Suomen mahdollisesti solmiessa Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen. Myös nämä näkökohdat on otettava huomioon kuntoutuksen toimeenpanon seurannassa.

Valiokunta korostaa varhaiskuntoutuksen ja ehkäisyn merkitystä. Tältä kannalta on merkitystä muun muassa työelämän yleisellä kehittämisellä, työympäristön ja ympäristön suojelulla ja muilla kuntoutusjärjestelmään suoranaisesti kuulumattomilla toimenpiteillä. Toisaalta kuntoutusjärjestelmän tulee voida riittävän varhaisessa vaiheessa — jo työkyvyn ollessa heikkenemässä — ohjata kuntoutuksen tarpeessa oleva henkilö palvelujen piiriin ja luoda hänelle edellytykset kuntoutumiseen. Kun kuntoutuksen onnistumisen yhtenä keskeisenä ainesosana on kuntoutuksen osallistuvan myönteinen suhtautuminen, ehdottaa valiokunta tätä näkökohtaa korostaakseen muutettavaksi lainsäädännössä esiintyvän ”kuntoutettava”-sanana ”kuntoutuja”-sanaksi. Tämä painottaa valiokunnan käsityksen mukaan paitsi kuntoutuksen edellä mainittua psyykkistä ainesosaa myös kuntoutujan oikeutta palvelujen saantiin ja laitosten asemaa palvelujen tarjoajana.

Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraista kuntoutusta tulee nykyistä enemmän suunnata yksilökohtaiseen kuntoutukseen. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota lapsiin ja lasten vanhempiin sekä eläkkeellä olevaan väestöön. Vastaavasti on myös harkinnanvaraisena kuntoutuksena annettava pysyvän työkyvyttömyyden estämiseksi ja työ- ja ansiokyvyn palauttamiseksi lääkinnällistä ja ammatillista kuntoutusta.

Työeläkejärjestelmän tulee edistää tehokkaasti myös määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä olevien kuntoutukseen ohjaamista työelämään palaamiseksi. Toisaalta pelkkä kuntoutumisen mahdollisuuden olemassaolo ei saa johtaa kiristyvään eläkkeellepääsyyn.

Kuntoutuksessa on kiinnitettävä huomiota myös usein kuntoutuksen toimeenpanon ulkopuolelle jääviin ja uusiin ryhmiin. Muun muassa päihdeongelmaisten ja mielenterveydeltään järkkyneiden kuntoutuksen toimeenpanoon on varattava riittävät voimavarat.

Varsinkin tapaturma- ja liikennevakuutuksessa muodostaa kuntoutuksen ja sairaanhoidon raja kustannusvastuun kannalta ongelmia. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmän tulee ensisijaisesti vastata kustannuksista, jotka ovat näillä vakuutuksilla katettuja, jotteivät vammautuneiden kuntoutusmahdollisuudet huonone.

Kuntoutukseen on varattava vuosittain riittävät määrärahat. Määrärahoihin vedoten ei kuntoutuksen antaminen saa johtaa kuntoutujan siirtämiseen järjestelmästä toiseen.

Kuntoutusjärjestelmään läheisesti liittyvän erityishoitorahan saamiseen liittyviä rajoituksia, joiden poistamista on selvitetävä. Myös lain tulkinnalla on pyrittävä poistamaan väliinpuotoamisia.

Valiokunta pitää kuntoutukseen käytettävissä olevien määrärahojen säätelyssä perusteltuna menettelyä, jolla eduskunta vuosittain päättää kuntoutukseen käytettävistä määrärahoista. Toisaalta kuntoutuksen nykyinen sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin mukaan vakuutettujen maksutulon perusteella tapahtuvan kertymän avulla suoritettu kuntoutuksen rahoituksen vähimmäismäärä on ollut toimiva ja käyttökelpoinen kuntoutukseen käytettävän rahamäärän määrittäminen. Tästä syystä valiokunta ehdottaa kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 4 §:ää muutettavaksi siten, että rahoituksen määrittelyssä käytetään hallituksen esityksessä käytettyä menettelyä, jolla vuosittain valtion tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä päätetään enimmäisrahamäärästä. Valiokunta ehdottaa siihen yhdistettäväksi sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin mukaisen järjestelmän, jolla vakuutetun sairausvakuutusmaksun tuoton avulla määritellään kuntoutukseen käytettävä vähimmäismäärä. Valiokunta ehdottaa käytettäväksi prosenttimääränä neljää kuitenkin siten, että vuosina 1991 ja 1992 prosentti on

kaksi. Samalla valiokunta on kehittänyt harkinnanvaraisen kuntoutukseen käytettävän rahamäärän käyttötarkoitusta siten, että rahaa voidaan käyttää hallituksen esityksessä mainitun ammatillisen tai lääkinnällisen kuntoutuksen sekä kuntoutusta koskevan tutkimus- ja kehittämistoiminnan ohella myös sairauksien ehkäisemiseen ja sitä koskevaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Valiokunta korostaa Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen rahoituksen turvaamista. Vastuu tästä on viime kädessä eduskunnalla.

Valiokunta ehdottaa lain sanontaa siitä, mistä rahastosta kuntoutuksen kustannukset maksetaan, muutettavaksi siten, että kustannukset suoritetaan Kansaneläkelaitoksen varoista.

Valiokunta ehdottaa tässä yhteydessä kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen määritelmiä kehitettäväksi siten, että sanotun lain 2 §:n mukainen kuntoutus määriteltäisiin vajaakuntoisten ammatilliseksi kuntoutukseksi, 3 §:n mukainen kuntoutus vaikeavammaisten lääkinnälliseksi kuntoutukseksi ja 4 §:n mukainen kuntoutus muuksi ammatilliseksi ja lääkinnälliseksi kuntoutukseksi. Lisäksi valiokunta ehdottaa mainittuihin pykäliin eräitä teknisiä korjauksia. Määritelmien selkeyttäminen ei saa johtaa siihen, että kuntoutukseen pääseminen vaikeutuu.

Valiokunta korostaa kuntoutuksen edellytyksenä olevaa kuntoutujan myönteistä suhtautumista myös siten, että kuntoutustoiminnan edellytyksenä on asiakkaan suostumus. Valiokunta ehdottaa kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetun lain 6 §:ään lisättäväksi tätä koskevan säännöksen. Yhteistyöryhmän toiminnan kautta käynnistyvät usein kuntoutustoimenpiteet, joten henkilön suostumus ulottuu tätä kautta kaikkeen kuntoutukseen. Samalla valiokunta suosittelee, että laadittaessa yhteistyöryhmien työjärjestyksiä kuntoutujan kuulemisella tarkoitetaan sitä, että asianomaisella henkilöllä on oikeus olla läsnä yhteistyöryhmässä ja että kuntoutujan läsnäolo on tavoitteena. Jo toimivia yhteistyöryhmiä on käytettävä hyväksi lain mukaisia yhteistyöryhmiä luotaessa.

Koska kuntoutus ja kuntoutusajan toimeentulo liittyvät usein tilanteeseen, jossa työkyvyttömyyseläkehakemus on harkittavana, on pikaisesti selvitettävä, tuleeko asiaa koskevat päätökset liittää kansaneläke- ja työeläkelaitosten välisen neuvottelumenettelyn piiriin.

Valiokunta ehdottaa myös salassapitoa koskevien säännösten kehittämistä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyötä koskevassa laissa, laissa kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta ja kuntoutusrahalaisissa.

Kuntoutujien oikeusturvan kannalta muutoksenhaku- ja oikaisujärjestelmän on toimitettava tehokkaasti. Valiokunta ehdottaa kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaisen muutoksenhakujärjestelmän muuttamista siten, että muutoksenhakuoikeus ylimmässä asteessa koskee oikeutta päästä sanotun lain 2 §:n tarkoittamaan vajaa-kuntoisten ammatilliseen kuntoutukseen, 3 §:n tarkoittamaan vaikeavammaisten lääkinnälliseen kuntoutukseen tai kuntoutujan oikeutta niiden perusteella maksettaviin etuuksiin.

Kuntoutusjärjestelmän yhtenä olennaisena piirteenä on useiden eri järjestelmien antaman kuntoutuksen yhteensovittaminen. Kun tietojen vaihtaminen järjestelmän sisällä on ensiarvoisen tärkeää, valiokunta ehdottaa kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 9 §:ää ja kuntoutusrahalain 33 §:ää kehitettäväksi siten, että kansaneläkelaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja ja toisaalta työttömyyskassojen ja työpaikkakassojen velvollisuudesta antaa sille tietoja säädetään kyseisissä pykälissä.

Valiokunnan mielestä kuntoutuksen aikaisen toimeentuloturvan järjestäminen on ensiarvoisen tärkeää kuntoutuksen onnistumiselle ja kuntoutujien motivoimiselle. Järjestelmä on tältäkin osin kehitettävä sellaiseksi, ettei väliinputoamisia tapahdu, koska toimeentulon vaarantuminen merkitsee myös kuntoutukseen lähtemisen edellytysten heikkenemistä. Järjestelmän toimeenpanon johdosta eivät kuntoutuksessa olevien etuudet saa heikentyä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan korkeakouluopiskelijat katsotaan ammatillisen koulutuksen saajiksi, joten tässä suhteessa ei ilmeisesti ole ongelmia. Lukio-opiskelua ei kuntoutusrahajärjestelmä kata. Väliinputoajien ongelmiin ja edellä sanottuun koulutukseen osallistujien asemaan on tarvittaessa kiireellisesti puututtava lainmuutoksin.

Hallituksen esityksen mukaan kuntoutukseen sisältyy omavastuuajaka. Omavastuuajalla on kuitenkin valiokunnan käsityksen mukaan kielteistä ja jopa kuntoutusta ehkäisevää vaikutusta varsinkin lyhytaikaisessa kuntoutuksessa ja perhekuntoutuksessa. Kun lakiehdotukseen sisältyy poikkeamismahdollisuus, on

tätä käytettävä kuntoutujien kuntouttamisedellytysten luomiseksi.

Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että omavastuu-aikaa lyhennetään kuntoutusjakson alkamispäivää seuraavaan päivään kuntoutustarpeen tai -mahdollisuuksien selvittämisen, kuntoutussuunnitelman tekemistä varten tarpeellisen tutkimuksen ja kokeilun, kuntoutuksen tuloksellisuutta tai kehittämistä koskevan tutkimuksen sekä sopeutumisvalmennuksen aikana. Erityisesti on otettava huomioon lapset ja heidän vanhempansa. Lyhytaikaisen kuntoutuksen ajalta myönnettävässä kuntoutusrahasa on myös omavastuu-aikaa lyhennettävä. Jaksoissa annetun kuntoutuksen omavastuut on yhdistettävä.

Kuntoutuksen tulee käsittää myös esiselvityksen teko kuntoutusrahaa maksettaessa. Kuntoutuspäätöksenä on pidettävä jo päätöstä lähettää henkilö tutkimukseen kuntoutustarpeen selvittämiseksi.

Kuntoutuajan odottaessa kuntoutuspäätöksen antamisen jälkeen kuntoutuksen alkamista ja kuntoutusjaksojen välisenä aikana voidaan kuntoutusrahaa maksaa enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohti. Tämän määräajan tarkoituksenmukaisuutta on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin odotusajan jatkamiseksi.

Haittarahojen yhteydet kuntoutusetuuksiin ja niiden kehittäminen on selvitettävä pikaisesti järjestelmän kokoamiseksi sekä kuntoutujien ja vammaisten aseman selkiyttämiseksi.

Työpaikkakassojen asema on uudistuksen yhteydessä jäänyt epäselväksi. Sosiaali- ja terveysministeriön, Kansaneläkelaitoksen ja työmarkkinajärjestöjen tulee yhteistyössä selvittää työpaikkakassojen asema kuntoutusjärjestelmässä. Tarvittavat säädosmuutokset on toteutettava pikaisesti.

Valiokunta toteaa kehitysvammaisten olevan kuntoutusjärjestelmän ja myös kuntoutusrahan mahdollisten saajien piirissä kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain nojalla. Valiokunta ehdottaa kuntoutuksen antamisperusteiden laajentamista siten, että kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla voidaan antaa perhekuntoutusta. Valiokunnan käsityksen mukaan kehitysvammaisten perhekuntoutuksella on merkitystä kehitysvammaisten työelämässä pysymisen, työelämään palaamisen ja sinne tulon kannalta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tästä aiheutuu vähäisiä lisäkustannuksia.

Kuntoutusrahalakiehdotuksen 3 §:n mukaan kyseisen lain mukaiset etuudet myöntää ja maksaa kansaneläkelaitos. Saman säännöksen mukaan lain mukaista toimintaa johtaa, valvoo ja kehittää sosiaali- ja terveysministeriö. Kun valtiopäiväjärjestyksen 83 a §:n mukaan eduskunta asettaa kansaneläkelaitoksen valtuutetut valvomaan laitoksen hallintoa ja toimintaa, pitää valiokunta asianmukaisempana, että sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja kehittää kuntoutusrahalain toimeenpanoa.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan kuntoutusrahan ja kuntoutusavustuksen on tarkoitus olla verotettavaa tuloa, kun taas muut kuntoutusetuudet ovat verottomia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisen verotuslainsäädännön perusteella tilanne on hallituksen esityksen perusteluja vastaava. Mikäli tässä suhteessa ilmenee ongelmia, tulee kiireellisesti ryhtyä toimenpiteisiin verotuksen järjestämiseksi hallituksen esityksen perusteluissa esitetyllä tavalla.

Kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistuksen yhteydessä on monessa suhteessa korostettu yhteistyötä. Yhteistyön on ulotuttava viranomaisista myös vammaisjärjestöihin. Ensi vaiheessa on alemmanasteista säännöstöä, kuten asetuksia ja Kansaneläkelaitoksen ohjeita laadittaessa oltava välittömässä yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa. Näin voidaan saada myös arvokasta näkemystä alemmanasteisten säädösten toimivuudesta ja vaikutuksista kuntoutujien asemaan.

Valiokunta edellyttää, että hallitus antaa kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta selonteon lainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä sekä tarvittavista muutoksista.

Sosiaalivaliokunta on mietintönsä n:o 43 hallituksen esityksestä n:o 239 laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5 ja 7 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta yhteydessä todennut, että yhteensovitusyistä kyseisen hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä syntynyt tarve muuttaa sairausvakuutuslain 22 §:n 1 momenttia toteutetaan tämän lain yhteydessä. Mainitussa mietinnössä valiokunta on todennut, että jos perheen saadessa kotihoidon tukea perheelle syntyy uusi oikeus äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaan, saattavat perheen saamat etuudet laskea sen johdosta, että sanotut päivärahat vähimmäistasossa ovat pienemmät kuin lasten koti-

hoidon tuen perusosa. Tästä syystä sairausvakuutuslain 22 §:n 1 momenttiin tulee lisätä säännös, jonka mukaan näissä tapauksissa päivärahan vähimmäistaso vastaa lasten kotihoidon tuen perusosan tasoa. Viittaussäännösten kautta tämä koskee myös erityisäitiysrahaa. Muutoksesta ei aiheudu mainittavia lisäkustannuksia.

Valiokunta on käsitellessään hallituksen esitystä n:o 153 laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyyskassalain muuttamisesta todennut mietinnössään n:o 40, että mainitut lainmuutokset aiheuttavat eräissä tapauksissa pitkäaikaistyöttömille tulevan ajan menetyksiä työkyvyttömyyseläkkeissä. Valiokunta ehdottaa tätä asiaa koskevat korjaukset tehtäväksi työntekijäin eläkelakiin, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakiin, merimieseläkelakiin ja valtion eläkelakiin.

Valiokunta on mietinnössään n:o 46 hallituksen esityksestä n:o 255 ehdottanut hyväk-

syttäväksi merimieseläkelakiin eräitä muutoksia. Nämä muutokset vaikuttavat tähän esitykseen liittyviin työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja merimieseläkelain muutosehdotuksiin. Lisäksi huomioon on otettava merimieseläkelain 12 §, jonka valiokunta ehdottaa lisättäväksi muutettavien lainkohtien joukkoon.

Hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sosiaalivaliokunta pitää esityksiä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Tähän sekä edellä mietinnössä esittämänsä viitaten sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät 2.—6., 11.—13., 16., 17., 19.—21., 24. ja 25. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että 1., 7.—10., 14., 15., 18., 22. ja 23. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki**kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Paikallinen yhteistyö

4 ja 5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Yhteistyöryhmän tehtävät

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Yksittäisen kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevan asian käsittelemiseen yhteistyöryhmässä on oltava asiakkaan suostumus. (Uusi).

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Alueellinen yhteistyö

8—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Valtakunnallinen yhteistyö

11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

12 §

Salassapitovelvollisuus

Tämän lain täytäntöönpanoon osallistuvat henkilöt eivät saa luvatta ilmaista yksityistä tai perheen salaisuutta, josta he asemansa tai tehtävänsä perusteella ovat saaneet tietää. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen. *Salassapitovelvollisuus koskee myös henkilöitä, jotka saavat edellä mainittuja tietoja 7 §:n 2 momentin mukaisen lausunnon yhteydessä.*

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

13 ja 14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7.

Laki**kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan 1

momentissa myös elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi annettavaa avustusta tai korotonta lainaa työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten sekä ammatillisen koulutuksen vuoksi välttämätöntä peruskoulutusta.

Asetuksella säädetään, mitä on pidettävä *tässä pykälässä* tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena.

3 §

Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Muu ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus

Kansaneläkelaitos voi korvata ja järjestää lisäksi muuta kuin 2 ja 3 §:n mukaista ammatillista tai lääkinnällistä kuntoutusta (*poist.*). Tähän tarkoitukseen on vuosittain käytettävä vähintään rahamäärä, joka vastaa neljää prosenttia vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina kertyneestä määrästä. Tähän tarkoitukseen käytettävästä edellä sanottua suuremmasta enimmäisrahamäärästä eduskunta päättää vuosittain valtion tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä. Rahamäärää voidaan käyttää myös sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta ja sairauksien ehkäisyä koskevaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä tarvittaessa kansaneläkelaitoksen yhteistoimintasäätiöitten piiriin kuuluvien kuntoutuslaitosten ja muiden sellaisten laitosten, joita kansaneläkelaitos on avustanut, perusparannuksesta aiheutuviin menoihin ja näiden laitosten käyttöavustuksiin.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Muutoksenhaku

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tarkastuslautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta vakuutusoikeudelta siltä osin kuin päätös koskee kansaneläkelaitoksen velvollisuutta järjestää kuntoutus tämän lain 2 tai 3 §:n nojalla tai vakuutetun oikeutta niiden perusteella maksettaviin etuuksiin. Muutosta vakuutusoikeudelta haetaan 1 momentissa säädetyllä tavalla ja siinä säädetyssä ajassa (*poist.*).

(3—6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

9 §

Kansaneläkelaitoksen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Valtion, kunnan ja muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, työttömyyskassa, työpaikkakassa, sairaala ja muu sairaanhoitolaitos sekä työnantaja ovat velvolliset pyynnöstä antamaan kansaneläkelaitokselle tai tämän lain mukaiselle valitusviranomaiselle maksutta kaikki hallussaan olevat, näiden käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun vaikuttavat tiedot.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Oppilaitos, kuntoutuslaitos tai muu kuntoutuksen toteuttaja on velvollinen antamaan kansaneläkelaitokselle sen tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi tarvitsemat tiedot ja niillä on oikeus saada kansaneläkelaitokselta tämän lain mukaista etuutta koskevia tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeen muun lainsäädännön perusteella kuntoutujalle annettavan edun vahvistamista tai suorittamista varten.

10 § (Uusi)

Salassapitovelvollisuus

Tämän lain täytäntöönpanoon osallistuvat henkilöt eivät saa luvatta ilmaista yksityistä tai perheen salaisuutta tai yrityksen taloudellista asemaa koskevaa tietoa, josta he asemansa tai tehtävänsä perusteella ovat saaneet tietää. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei estä asian ilmaisemista sille, jolla viran puolesta on oikeus saada asiasta tieto.

Joka rikkoo 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaisen salassapitovelvollisuuden rikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitettun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut tekoa syytteeseen pantavaksi.

11 § (Uusi)

Kuntoutuskustannuksista tämän lain nojalla

suoritettua korvausta tai 2 §:n 3 momentin nojalla maksettavaa tukea ei saa ulosmitata.

12 (10) §

Tämän lain mukaiset kustannukset suoritetaan kansaneläkelaitoksen varoista.

13 §

(Kuten hallituksen esityksen 11 §)

14 (12) §

Toiminnan järjestäminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi noudatettava mitä kansaneläke-

lain 35—37, 40, 44—46, 59, 63, (poist.) 81—83, 84—89 ja 92 §:ssä säädetään.

15 §

(Kuten hallituksen esityksen 13 §)

16 (14) §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sen estämättä mitä 4 §:ssä on säädetty, vuosina 1991 ja 1992 sovelletaan 4 §:n mukaiseen toimintaan vähintään käytettävänä rahamääränä vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina kertyneen rahamäärän kahta prosenttia.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksen 2 ja 3 mom.)

8.

Kuntoutusrahalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään *kuntoutujan* toimeentuloturvan järjestämisestä.

2 §

Etuudet

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna omana työnä pidetään *kuntoutujan* omassa tai perheenjäsenensä yrityksessä, liikkeessä, ammatissa taikka maa-, metsä-, koti- tai muussa taloudessa suorittamaa työtä, itsenäistä tieteellistä tai taiteellista työtä sekä päätointa vastaavaa, muuna kuin kuntoutuksena annettavaa opiskelua oppilaitoksessa tai ammattikurssilla.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Viranomaiset

Tämän lain *toimeenpanoa* johtaa (poist.) ja kehittää sosiaali- ja terveystoimi. Etuudet myöntää ja maksaa kansaneläkelaitos.

2 luku

Oikeus kuntoutusrahaan

4 §

Kuntoutuksen tarkoitus

Kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen tarkoituksena tulee olla *kuntoutujan* työelämässä pysyminen, työelämäänsä palaaminen tai sinne tulo.

5 §

Kuntoutuksen antamisperuste

Kuntoutusrahan maksamisen edellytyksenä on, että kuntoutus on tarpeellista 4 §:n mukaisesti ja sitä annetaan jonkin seuraavan säännöksen nojalla:

(1—4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

5) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/87) 8 §:n 1 momentti sopeutumisvalmennuksen osalta, lastensuojelulaki (683/83), *kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki* (519/77) ja päihdehuoltolaki (41/86) perhekuntoutuksen osalta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös, jos sisällöltään 1 momentissa tarkoitettua toimintaa vastaava kuntoutus perustuu työterveys-

huoltoon nimetyn lääkärin tai muun työpaikan olosuhteisiin perehtyneen erikoislääkärin määräykseen ja *kuntoutuja* saa maksamistaan kustannuksista sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kuntoutujalla tarkoitetaan myös tässä pykälässä tarkoitettuun sopeutumisvalmennukseen ja perhekuntoutukseen osallistuvaa omaista.

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Kuntoutusrahan maksamisen esteet

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kuntoutusrahaa ei makseta ajalta, jolta *kuntoutujalla* on oikeus täyteen korvaukseen an-
sionmenetyksestä pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (/) nojalla. Kuntoutusraha voidaan kuitenkin maksaa, jos tässä momentissa tarkoitetun korvauksen saaminen viivästyy *kuntoutujasta* riippumattomasta syystä. Tällöin *kuntoutujan* oikeus korvaukseen siirtyy maksettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta kansaneläkelaitokselle.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Kuntoutusrahan maksamisaika, määrä ja suhde muihin etuuksiin

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 §

Omapastuuuika

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos *kuntoutuja* olisi työnsä laadun vuoksi ilman kuntoutukseen osallistumista joutunut säännönmukaisesti olemaan työssä sunnuntai-, pyhä-, itsenäisyys- tai vapunpäivänä, tämä päivä rinnastetaan omapastuuuikaa laskettaessa arkipäivään.

10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 §

Maksaminen ilman omapastuuuikaa

Omapastuuuikaa ei sovelleta, jos *kuntoutuja* sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa.

12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 §

Siirtyminen eläkkeeltä

Kuntoutusrahaa maksetaan 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä, jos *kuntoutuja* sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista täyttää työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä.

14 §

Kuntoutusrahan määrä

Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin se *kuntoutujalle* myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

15 §

Työttömyysturvaa saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Jos *kuntoutuja* sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

16 §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Jos *kuntoutuja* saa

1) täyttää työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntö-

jen perusteella taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä, ei kuitenkaan kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä, tai

2) sukupolvenvaihdoseläkettä maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkelain (/) nojalla,

kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuukausittain maksettavien edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

18 §

Yhteensovitus

Jos *kuntoutuja* saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n tai 17 §:n 2 momentin mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

Jos *kuntoutujalle* myönnetään korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella takautuvasti, maksetaan korvaus samalta ajalta suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta kansaneläkelaitokselle, ottaen kuitenkin huomioon, mitä kansaneläkelain 39 §:n 7 momentissa ja työntekijäin eläkelain 4 d §:n 6 momentissa säädetään.

19 §

Maksaminen ilman yhteensovitusta

Yhteensovitusta ei tehdä, jos *kuntoutuja* saa:

(1—4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

20 §

Kuntoutusrahan määrän tarkistaminen

Ammatillisen koulutuksen aikainen kuntoutusraha määritetään uudelleen, jos *kuntoutujan* olosuhteissa tapahtuu kuntoutusrahan määräytymisperusteihin vaikuttava sellainen muutos, jonka johdosta kuntoutusrahan määrä olennaisesti muuttuisi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

21 §

Maksaminen työnantajalle

Jos työnantaja on maksanut *kuntoutujalle* palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta samalta ajalta, jolta *kuntoutujalla* on oikeus kuntoutusrahaan, kuntoutusraha maksetaan työnantajalle noudattaen soveltuvin osin mitä sairausvakuutuslain 28 §:ssä säädetään päivärahan ja äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan maksamisesta työnantajalle. Jos kuntoutusrahan määrä ylittää mainitun palkan tai korvauksen määrän, ylimenevä osa maksetaan *kuntoutujalle*.

22 §

Kuntoutuksen keskeytyminen

Jos kuntoutus tilapäisesti keskeytyy *kuntoutujan* tullessa työkyvyttömäksi tai muusta *kuntoutujasta* riippumattomasta syystä, kuntoutusrahaa maksetaan keskeytyksen estämättä yhdenjaksoisesti enintään 25 arkipäivältä. Erityisestä syystä kuntoutusrahaa voidaan maksaa 25 arkipäivää pitemmältä ajalta, ei kuitenkaan enemmältä kuin kolmelta kuukaudelta.

23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

24 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle *kuntoutujalle* voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on *kuntoutujan* työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta kuitenkaan ajalta, jolta henkilöllä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Hakeminen, päätös, maksaminen ja muutoksenhaku

25 §

Etuuksien hakeminen

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kuntoutusrahaa ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä kuin 12 kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

26—28 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

29 § (Uusi)

Salassapitovelvollisuus

Tämän lain täytäntöönpanoon osallistuvat henkilöt eivät saa luvatta ilmaista yksityistä tai perheen salaisuutta tai yrityksen taloudellista asemaa koskevaa tietoa, josta he asemansa tai tehtävänsä perusteella ovat saaneet tietää. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei estä asian ilmaisemista sille, jolla on viran puolesta oikeus saada asiasta tieto.

Joka rikkoo 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, kuntoutusrahalain mukaisen salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut tekoa syytteeseen pantavaksi.

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

(Poist.)

30 (29) §

Takaisinperintä ja ulosotto

Jos *kuntoutuja* on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin hänellä on ollut oikeus, aiheettomasti suoritettu etuus voidaan

periä takaisin osittain tai kokonaan, jollei se ole kohtuutonta.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

31 §

(Kuten hallituksen esityksen 30 §)

32 (31) §

Tämän lain täytäntöönpanosta aiheutuvat kustannukset maksetaan kansaneläkelaitoksen varoista.

33 §

(Kuten hallituksen esityksen 32 §)

34 (33) §

Kansaneläkelaitoksen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Valtion, kunnan ja muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, työttömyyskassa, työpaikkakassa, sairaala ja muu sairaanhoitolaitos sekä työnantaja ovat velvolliset pyynnöstä antamaan kansaneläkelaitokselle tai tämän lain mukaiselle valitusviranomaiselle maksutta kaikki hallussaan olevat, näiden käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun vaikuttavat tiedot.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Oppilaitos, kuntoutuslaitos tai muu kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen toteuttaja on velvollinen antamaan kansaneläkelaitokselle sen tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi tarvitsemat tiedot ja *niillä* on oikeus saada *kansaneläkelaitokselta kuntoutujan* kuntoutusrahaa koskevia tietoja *siltä osin kuin ne* ovat tarpeen muun lainsäädännön perusteella *kuntoutujalle* annettavan edun vahvistamista tai suorittamista varten.

35—37 §

(Kuten hallituksen esityksen 34—36 §)

9.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90),

muutetaan 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 12 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 4 kohta ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1323/88), 8 §:n 1 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (666/85), 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66) sekä 2 ja 4 kohta päivänä kuuta 1990 annetussa laissa (/), sekä

lisätään 4 d §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 26 päivänä kesäkuuta 1981 ja 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetuilla laeilla (472/81 ja 605/89) sekä mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 4 h—4 n §, 4 h §:n edelle uusi väliotsikko ja 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 14 päivänä heinäkuuta 1969 sekä 12 päivänä heinäkuuta ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetuilla laeilla (707/65, 469/69 sekä 592/85 ja 1130/85) sekä mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1985 ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

4 d §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Kuntoutus

4 h—4 n §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

— — — — —
Jos työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin työsuhteen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Jos työntekijä on saanut ansioon suhteutettua päivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 3 momentin perusteella, edellä

olevasta poiketen tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jollei työsuhde ole jatkunut kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin työntekijällä ei ole ennen tätä työsuhdetta alkaneen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perus-

teella oikeutta lain tai julkisen eläkesäännön mukaiseen sellaiseen eläketurvaan, jonka mukaan maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon. Mitä edellä tässä momentissa on säädetty, ei kuitenkaan sovelleta vanhuuseläkkeen eikä sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, määrää laskettaessa, jollei työntekijä ole ollut sanotun iän täyttämivuoden aikana tämän lain piiriin kuuluvassa työssä, ottaen huomioon kokonaisuudessaan myös sanotun vuoden aikana päättynyt työsuhde, yhteensä vähintään kuutta kuukautta. Niin ikään luetaan naispuolisen työntekijän työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika, jos hänellä on edellä sanottujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään yhdeksän vuotta, ollut 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolme vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan, jos eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen työntekijän työsuhde ole jatkunut kuutta kuukautta, on eläkkeeseen oikeuttavan ajan määräämisestä soveltuvin osin voimassa, mitä tässä momentissa on säädetty.

— — — — —
(6 mom. kuten hallituksen esityksessä)
— — — — —

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja kulujen jakaantuminen

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutusrahasta määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

— — — — —
2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 6 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen

työttömyyseläkkeen puolesta määrästä, joka on myönnetty soveltaen 6 §:n 3 momenttia vähintään viisi vuotta jatkuneeseen työsuhteeseen, sekä perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjäätäjän 6 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjäätäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa *ja merimieseläkelain 3 a §:n 4 momentissa tarkoitettu, sanotun lain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa*, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä 9 c §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin 4 c §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen (*poist.*) annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 6 §:n 3 momenttia soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää eläkkeen osaa, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjäätäjä kuului sanotussa momentissa tarkoitettua työsuhteen perusteella kuitenkin siten, että edellä tarkoitettua eläkkeestä tai eläkkeen osasta, jonka perusteena oleva eläketapahtuma on sattunut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista sanotun iän täyttämivuonna tai sen jälkeen yhdenjaksoisesti jatkuneen vähintään kuuden kuukauden työsuhteen perusteella;

— — — — —
4) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan *ja merimieseläkelain 3 a §:n 2 momentin 2 kohdan* mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1—3 kohdan mukaiset määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä maksujen tai rahastojen laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitusta siirrosta johtuvista kustannuksista ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa *sekä merimieseläkelain 3 a §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista sanottuihin lakeihin* perustuvan eläketurvan aiheuttamien kulujen osuudesta vastaavat eläkelaitokset yhteisesti sosi-

aali- ja terveysministeriön eri kululajeja varten
antamien perusteiden mukaisesti; sekä

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

10.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 1 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdat sekä 11 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti päivänä kuuta 199 annetussa laissa (/), 7 §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1324/88), 9 §:n 1 momentin 2 (poist.) ja 3 kohta päivänä kuuta 199 annetussa laissa (/) sekä 11 §:n 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (640/66), sekä

lisätään lakiin uusi 4 b § sekä 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 14 päivänä heinäkuuta 1969, 18 päivänä kesäkuuta 1971 sekä 12 päivänä heinäkuuta ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetuilla laeilla (470/69, 501/71 sekä 593/85 ja 1121/85) sekä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—7 momentti siirtyvät 5—8 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatala- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä taikka kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kun asetuksella säädetään, muulla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteeltaan omaisia, on työnantajan kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain (395/61) 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d, 4 f—4 n §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—10 a ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 ja 4 momentissa, 14, 15 a—18 ja 19 a—23 §:ssä säädetään.

4 b §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettu työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alka-

mista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos hän on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista lähinnä edeltäneen 540 päivän aikana tässä laissa tarkoitetussa työssä ansainnut vähintään 800 markkaa, luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös se palkka, jonka hän työkyvyttömyyden alkamisesta lukien olisi ansainnut eläkeikään mennessä. Edellä tarkoitettua 540 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Jos työntekijä on saanut ansioon suhteutettua päivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 3 momentin perusteella, edellä olevasta poiketen tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Samoin menetellään, jos naispuolisella työntekijällä on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan

sairauden, vian tai vamman saamista välittömästi edeltäneen enintään yhdeksän vuoden ajan ollut työntekijäin eläkelain 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi ja sanottuna aikana on päättynyt edellä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso, jollei eläkeiän saavuttamiseen jäljellä olevaa aikaa tai sitä vastaavaa ansiota ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista ole luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasmallain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaisista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Edellä sanotun palkan vuotuinen määrä edellytetään samaksi työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan korjatuksi markkamääräksi, josta työntekijän työsuhteen perusteella on keskimäärin suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu niinä kalenterivuosina, joina hän tässä laissa tarkoitettussa työssä on ansainnut vähintään 800 markkaa tai, jollei hän minään kalenterivuotena ole ansainnut vähintään sanottua määrää, samaksi kuin mainittu rajamäärä. Jollei työntekijällä ole oikeutta lukea tässä momentissa tarkoitettua palkkaa vastaavaa aikaa eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, markkamäärään lisätään edellä tarkoitetuilta kalenterivuosilta saadut työntekijäin eläkelain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttavien aikojen ja niitä vastaavien eläkkeen perusteena olevien palkkojen mukaan lasketut ansiot. Ennen 23 vuoden iän täyttämistä ansaitut palkat otetaan kuitenkin huo-

mioon vain, jos ne on ansaittu sinä kalenterivuotena, jona työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma on saatu, tai jona edellä kolmannessa virkkeessä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso on päättynyt taikka kolmena sitä välittömästi edeltäneenä kalenterivuotena. Laskettaessa edellä tarkoitettua markkamäärää, josta keskimäärin on suoritettu vakuutusmaksu, ei oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä on ennen eläketapahtumaa välittömästi edeltäneen kalenterivuoden alkua saanut työttömyysturvalain mukaista ansion suhteutettua päivärahaa. Markkamäärän laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

— — — — —
(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)
— — — — —

9 §

Tässä laissa säädetystä eläketurvasta vastaavat 2 §:ssä tarkoitettut eläkelaitokset, sikäli kuin ne eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

— — — — —
2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen määrän 30/100:sta, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjättäjän jälkeen suoritettavasta perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjättäjän 7 §:n 1 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa ja merimieseläkelain 3 a §:n 4 momentissa tarkoitettu, sanotun lain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei työntekijäin eläkelain 7 c §:n mukaista korotusta eikä sanotun lain 9 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin työntekijäin eläkelain 4 c §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 7 §:n 1 momenttia soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää eläkkeen osaa, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului saadessaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairauden, vian tai vamman taikka joutuessaan työttömäksi tai, jos hän ei silloin enää ollut tämän lain piiriin kuuluvassa

työsuhteessa, se eläkelaitos, jonka piiriin hän viimeksi on kuulunut;

3) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan ja merimieseläkelain 3 a §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdan mukaiset määrät, osa-aikaeläkkeestä *samoin kuin* työntekijäin eläkelain perusteella maksettavista vastaavista vähimmäiseläketurvan mukaisista eläkkeistä ja eläkkeen osista ja vastaavista merimieseläkelain 3 a §:n 4 momentissa tarkoitetuista eläkkeen osista sekä eläkevastuun laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä

lauseessa tarkoitetusta siirrosta *johtuvista kustannuksista, samoin kuin* eläketurvakeskuksen kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhdessä työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten ja merimieseläkekassan kanssa, *siten* kuin on säädetty työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa; sekä

11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

14.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 3 a §:n 2 momentin 2 ja 3 kohta, 12 §:n 3 momentti ja 25 §, sellaisina kuin ne ovat, 3 a §:n 2 momentin 2 ja 3 kohta ja 12 §:n 3 momentti muutettuna sekä 25 § osittain muutettuna päivänä kuuta 199 annetulla lailla (/), sekä lisätään 12 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa päivänä kuuta 199 annetussa laissa, uusi 7 momentti, jolloin nykyinen 7 momentti siirtyy 8 momentiksi, seuraavasti:

3 a §

Tämän lain mukaisen eläkkeen työntekijäin eläkelain vähimmäisturvaa vastaavasta osasta eläkekassa on vastuussa seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 12 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen määrän 30/100:sta, joka on myönnetty 12 §:n 3 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjäntäjän jälkeen suoritettavasta perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjäntäjän 12 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjäntäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuina myös työntekijäin eläkelain (395/61) ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) perusteella saatavat eläkkeen osat, mutta ei 15 d §:n mukaista korotusta eikä 18 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen

osalta kuitenkin 15 e §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 12 §:n 3 momenttia soveltaen myönnettystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää työntekijäin eläkelain vähimmäisturvaa vastaavaa eläkkeen osaa, vastaa yksin eläkekassa; sekä

3) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdan mukaiset määrät, sekä eläkevastuun laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitetusta siirrosta johtuvista kustannuksista vastaa eläkekassa yhdessä työntekijäin eläkelain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten kanssa, *siten* kuin on

säädetty työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa (poist.).

12 § (Uusi)

Jos työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin työsuhteen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan 15 §:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja 14 §:n 1 momentissa säädetyn eläkeiän täyttämisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Jos työntekijä on saanut ansioon suhteutettua päivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 3 momentin perusteella, edellä olevasta poiketen tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Sanottua aikaa laskettaessa jätetään työntekijän ilmoituksen johdosta huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesäännön tai kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi

saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jollei työsuhde ole jatkunut kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin työntekijällä ei ole ennen tätä työsuhdetta alkaneen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta lain tai julkisen eläkesäännön mukaiseen sellaiseen eläketurvaan, jonka mukaan maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon. Niin ikään luetaan naispuolisen työntekijän työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika, jos hänellä on edellä sanottujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään yhdeksän vuotta, ollut 15 a §:ssä tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan, jos eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanotun lapsen hoitoajan huomioon ottamista luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen työntekijän työsuhde ole jatkunut kuutta kuukautta, on eläkkeeseen oikeuttavan ajan määrittämisestä soveltuvin osin voimassa, mitä tässä momentissa on säädetty.

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

25 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

15.

Laki**valtion eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 18 §:n 2 momentti, *muutetaan* 1 §:n 1 momentti, 5 §:n 2, 3 ja 8 momentti sekä 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 2 ja 3 momentti 3 päivänä helmikuuta 1989 annetussa laissa (103/89) sekä 8 momentti 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (563/89) ja 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta 23 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1026/82), sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetulla lailla (326/85) ja mainitulla 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 18 b—18 e § sekä 19 §:ään, sellaisena kuin se on 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (8/87), uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

— — — — —
Jos edunsaaja on ennen työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys tai työttömyys on alkanut ennen kuin palveluksen tai tämän lain mukaisen osa-aikaeläkkeen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan eläkeajaksi myös työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta edunsaaja on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. *Jos edunsaaja on saanut ansioon suhteutettua päivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 3 momentin perusteella, edellä olevasta poiketen tämän palvelusuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika.* Edunsaajan ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta edunsaaja on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa

taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään edunsaajan ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta edunsaaja on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei edunsaaja olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jos palvelus ei ole jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkeajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin edunsaajalla ei ole ennen tätä palvelusta alkaneen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta sellaiseen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen, jota varten sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

— — — — —
(8 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6, 15 a, 18 b—18 e ja 19 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

18.

Laki**sairausvakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 60 §:n 2 momentti, *muutetaan* 19 §:n 4 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 23 e §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 momentti 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (32/85) ja 23 e §:n 1 momentti 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), sekä *lisätään* 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 4 päivänä heinäkuuta 1969 ja 7 päivänä tammikuuta 1982 annetuilla laeilla (464/69 ja 19/82), uusi 5 momentti ja 18 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa, uusi 2 momentti, seuraavasti:

15, 18 a ja 19 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään lasten kotihoidon tuesta annetun lain (24/85) mukaisen perusosan määrä, jos oikeus äitiysrahaan alkaa uu-

delleen vakuutetun saadessa sanotun lain mukaista etuutta.

— — — — —

23 e §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

22.

Laki**tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan sellaista toimenpiteiden kokonaisuutta, jolla edistetään ja tuetaan *kuntoutujan* työhönpaluuta ja työstä suoriutumista, ehkäistään, poistetaan ja vähennetään työ- tai toimintakykyyn vaikuttavia haittoja sekä ylläpidetään ja parannetaan hänen itsenäistä suoriutumiskykyään.

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Korvattava kuntoutus

Kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä suoritetaan korvausta kuntoutusajalta syntyneestä ansionmenetyksestä siten kuin jäljempänä säädetään.

5 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tai säilyttämiseksi sellaisista tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset, joiden avulla *kuntou-*

tuja vamman tai sairauden aiheuttamista rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan taikka siirtymään sellaiseen uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa.

Kuntoutustarvetta arvioitaessa otetaan huomioon *kuntoutujan* ikä, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla yleisesti noudatetuin ehdoin.

6 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen korvattavat kustannukset

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) työhönvalmennus *kuntoutujan* entisessä tai uudessa työssä taikka työklินิกassa tai muussa vastaavassa laitoksessa;

4) tarvittava ja riittävä koulutus *kuntoutujalle* soveltuvaan työhön tai ammattiin ja tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätön valmentava yleissivistävä peruskoulutus sekä opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset;

(5 ja 6 kohta kuten hallituksen esityksessä)

7) *kuntoutujan* käyttöön tarkoitetut apuvälineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisessa vamman tai sairauden aiheuttamat toiminnanrajoitukset huomioon ottaen;

(8—10 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Jos ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tehtävien toimenpiteiden kestäessä havaitaan, ettei *kuntoutujalla* ole edellytyksiä kuntoutukseen tai se muutoin havaitaan hänelle soveltumattomaksi, kuntoutuksen alaa voidaan muuttaa tai se voidaan kokonaan lopettaa.

7 §

Työ- tai toimintakykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan, siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansanterveyslain (66/72) mukaisesti terveyskeskuksen tai erikoissairaanhoidon (1062/89) mukaisesti sairaanhoitopiirin tehtäväksi, *kuntoutujan* työ- tai toimintakyvyn tai sosiaalisen toimintakyvyn ja suoriutumisen edistämiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Kuntoutus on korvattava tämän lain mukaisesti myös silloin, kun *kuntoutuja* on terveyskeskuksen tai sairaalan toimesta lähetetty muualle kuntoutettavaksi.

Kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

(1—4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

5) sopeutumisvalmennuksesta *kuntoutujalle* aiheutuneet kustannukset mukaan lukien hänen omaisensa tai hänestä tosiasiallisesti huolehtivan henkilön sopeutumisvalmennuksessa mukanaolosta aiheutuneet välttämättömät matka- ja asumiskustannukset sekä tällaisen henkilön ansionmenetys;

6) *kuntoutujalle* kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuvat matkakustannukset;

(7—9 kohta kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetykskorvaus

Kuntoutujalle, joka on työ- tai koulutuskokeilussa, työklินิกassa, työhönvalmennuksessa tai ammattikoulutuksessa taikka sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa, suoritetaan tältä ajalta tapaturmavakuutuslain mukainen päiväraha, tapaturmaeläke ja elinkorko työkyvyn alentumiseen tai haitta-asteeseen katsomatta täysimääräisenä. Täysimääräistä korvausta ei kuitenkaan makseta silloin, kun kuntoutus on siten järjestetty, ettei se estä *kuntoutujaa* tekemästä hänelle sopivaa ansiotyötä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kuntoutujalle maksetaan 1 momentin mukainen täysimääräinen korvaus myös 5 §:n mukaisen kuntoutuksen opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta.

9 §

Kuntoutuksen keskeytyminen

Jos kuntoutus keskeytyy tai kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen pitkittyy tai keskeytyy tai kuntoutuksen alkaminen viivästyy *kuntoutujasta* riippuvasta syystä, joka ei ole korvattavan vamman seurausta, keskeytymisen tai viivästymisen ajalta ei suoriteta korvausta 7 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti.

10 §

Lain ensisijaisuus

Jos kunta on muun lainsäädännön nojalla antanut *kuntoutujalle* palveluja ja tukitoimia,

jotka kohdistuvat samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin *kuntoutujalle* tämän lain mukaan korvattava kuntoutus, oikeus korvaukseen siirtyy tältä osin kunnalle.

Jos kunta on ilmoittanut antamastaan kuntoutuksesta vakuutuslaitokselle niin myöhään, ettei vakuutuslaitos ole voinut ottaa ilmoitusta huomioon maksaessaan korvausta *kuntoutujalle*, vakuutuslaitos ei ole velvollinen suorittamaan korvausta kunnalle.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty kun-

nan oikeudesta korvaukseen, koskee vastaavasti kansaneläkelaitosta, jos se kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (/) nojalla on järjestänyt *kuntoutujalle* tämän lain mukaan korvattavaa kuntoutusta tai kuntoutusrahalain (/) nojalla maksanut kuntoutusrahaa tämän lain mukaan korvattavan kuntoutuksen ajalta.

11—17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

23.

Laki

liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan sellaista toimenpiteiden kokonaisuutta, jolla edistetään ja tuetaan *kuntoutujan* työhönpaluuta ja työstä suoriutumista, ehkäistään, poistetaan ja vähennetään työ- tai toimintakykyyn vaikuttavia haittoja sekä ylläpidetään ja parannetaan hänen itsenäistä suoriutumiskykyään.

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Korvattava kuntoutus

Kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä suoritetaan korvausta kuntoutusajalta syntyneestä ansionmenetyksestä siten kuin jäljempänä säädetään.

5 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tai säilyttämiseksi sellaisista tarpeellisista toimenpiteistä

aiheutuvat kustannukset, joiden avulla *kuntoutuja* vamman tai sairauden aiheuttamista rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan taikka siirtymään sellaiseen uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa.

Kuntoutustarvetta arvioitaessa otetaan huomioon *kuntoutujan* ikä, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla yleisesti noudatetuin ehdoin.

6 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen korvattavat kustannukset

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) työhönvalmennus *kuntoutujan* entisessä tai uudessa työssä taikka työklินิกassa tai muussa vastaavassa laitoksessa;

4) tarvittava ja riittävä koulutus *kuntoutujalle* soveltuvaan työhön tai ammattiin ja tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätön valmentava yleissivistävä peruskoulutus sekä opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset;

(5 ja 6 kohta kuten hallituksen esityksessä)

7) *kuntoutujan* käyttöön tarkoitetut apuväli-

neet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisessa vamman tai sairauden aiheuttamat toiminnanrajoitukset huomioon ottaen;

(8—10 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Jos ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tehtävien toimenpiteiden kestäessä havaitaan, ettei *kuntoutujalla* ole edellytyksiä kuntoutukseen tai se muutoin havaitaan hänelle soveltumattomaksi, kuntoutuksen alaa voidaan muuttaa tai se voidaan kokonaan lopettaa.

7 §

Työ- tai toimintakykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan, siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansanterveyslain (66/72) mukaisesti terveyskeskuksen tai erikoissairaanhoidon (1062/89) mukaisesti sairaanhoitopiirin tehtäväksi, *kuntoutujan* työ- tai toimintakykyyn tai sosiaalisen toimintakykyyn ja suoriutumisen edistämiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvat tarpeelliset kustannukset. Kuntoutus on korvattava tämän lain mukaisesti myös silloin kun kuntoutuja on terveyskeskuksen tai sairaalan toimesta lähetetty muualle kuntoutettavaksi.

Kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

(1—4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

5) sopeutumisvalmennuksesta *kuntoutujalle* aiheutuneet kustannukset mukaan lukien hänen omaisensa tai hänestä tosiasialisesti huolehtivan henkilön sopeutumisvalmennuksessa mukanaolosta aiheutuneet välttämättömät matka- ja asumiskustannukset sekä kohtuullisin määrin tällaisen henkilön ansionmenetys;

6) *kuntoutujalle* kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuvat matkakustannukset;

(7—9 kohta kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetyksen korvaus

Kuntoutujalle, joka on työ- tai koulutuskokeilussa, työlinikassa, työhönvalmennuksessa tai ammattikoulutuksessa taikka sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa, suoritetaan tältä ajalta liikennevakuutuslain mukainen korvaus tulojen tai elatuksen vähentymisestä täysimääräisenä. Täysimääräistä korvausta ei kuitenkaan makseta silloin, kun kuntoutus on siten järjestetty, ettei se estä *kuntoutujaa* tekemästä hänelle sopivaa ansiotyötä.

Jos *kuntoutujalla* ei liikennevahingossa vammautessaan ollut tuloja, suoritetaan hänelle toimeentuloturva sellaisen ansiotyöstä maksettavan tulon suuruusena, mikä olisi ollut hänen saatavissaan ennen kuntoutuksen alkamista.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kuntoutujalle maksetaan 1 momentin mukainen täysimääräinen korvaus myös 5 §:n mukaisen kuntoutuksen opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta.

9 §

Kuntoutuksen keskeytyminen

Jos kuntoutus keskeytyy tai kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen pitkityy tai keskeytyy tai kuntoutuksen alkaminen viivästyy *kuntoutujasta* riippuvasta syystä, joka ei ole korvattavan vamman seurausta, tällaisen keskeytymisen tai viivästymisen ajalta ei suoriteta korvausta 8 §:n 1 ja 3 momentin mukaisesti.

10 §

Lain ensisijaisuus

Jos kunta on muun lainsäädännön nojalla antanut *kuntoutujalle* palveluja ja tukitoimia, jotka kohdistuvat samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin *kuntoutujalle* tämän lain mukaan korvattava kuntoutus, oikeus korvaukseen siirtyy tältä osin kunnalle.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty kunnan oikeudesta korvaukseen, koskee vastaavasti kansaneläkelaitosta, jos se kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (/) nojalla on järjestänyt *kuntoutujalle* tämän lain mukaan korvattavaa kuntoutusta tai kuntoutusrahalain (/) nojalla maksanut kuntoutusrahaa tämän lain mukaan korvattavan kuntoutuksen ajalta.

11 ja 12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 §

Kustannusten jako

Jos *kuntoutujalla* on saman tai välittömästi toinen toiseensa liittyvän useamman liikennevahingon johdosta oikeus korvaukseen kahdesta tai useammasta liikennevakuutuksesta, kustannukset jaetaan vakuutuslaitosten kesken si-

ten kuin liikennevakuutuslain 14 §:ssä on säädetty.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

14—19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteet n:ot 29 ja 68/1987 vp. hylättäisiin.

Vielä sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 917, 929 ja 1024/1987 vp., 739 ja 740/1988 vp., 578/1989 vp. sekä 673 ja 765 hylättäisiin.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari, varapuheenjohtaja Louvo (osittain) ja jäsenet Ala-Harja, Alaranta (osittain), Hurskainen (osittain), Kankaanniemi, Koistinen

(osittain), Kärhä, P. Leppänen, Nordman, Paavilainen (osittain), Rantanen, Rinne, Stenius-Kaukonen, Taina (osittain) ja Väistö sekä varajäsenet Kautto (osittain) ja Sasi (osittain).

Vastalause

Kuntoutuksen ja kuntoutusajan toimeentuloturvan puutteet ovat olleet merkittävä syy työkykynsä menettäneiden ihmisten joutumiseen pitkiksiin ajoiksi kokonaan vaille toimeentuloa. Eduskunta on toistuvasti vaatinut kuntoutuksen ja kuntoutusajan toimeentuloturvan järjestämistä. Epäkohtien korjaaminen on ollut vireillä vuosikausia. Huolimatta pitkästä valmisteluajasta hallituksen esitys on varsin puutteellinen eikä moniin ongelmakohtiin ole esitetty riittävän harkittuja ratkaisuja. Sosiaalivaliokunnalle on jätetty kaksi viikkoa aikaa mietinnön tekemiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esitykseen sisältyy kohtia, jotka ovat perustuslain vastaisia. Valiokunnan enemmistö ei ole katsonut aiheelliseksi pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiasta. On syytä toistaa paheksunta hallituksen menettelylle tehdä näin mittavista lainsäädäntöhankkeista budjettilakeja, sillä se ei mahdollista valiokunnan asiaan paneutumista sen vaatimalla vakavuudella.

Ehdotettu erillinen kuntoutusrahalaki tuo uuden käsittelyportaan muutenkin monimutkaiseen sosiaaliturvajärjestelmään, vaikka eduskunta on vaatinut sen yksinkertaistamista.

Lakien tärkein tavoite on se, että kuntoutus aloitetaan riittävän ajoissa. Tiukat määräajat eivät vastaa todellisuudessa esiin tulevia odotusaikoja ongelmatapauksissa, vaikka kuntoutuksen aloitus saataisiin aikaistettua. Erityisen huolestuttavaa on se, että huolimatta puheista varhaiskuntoutuksen tärkeydestä se on kuitenkin rajattu selkeästi lakien ulkopuolelle.

Tämän vuoksi ehdotamme,

että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ulottaa lakisääteinen oikeus niin sanottuun varhaiskuntoutukseen mahdollisimman pikaisesti.”

Järjestöt ovat tuoneet esiin huolensa siitä, että esitetyt muutokset kuntoutuksen järjestämiseen saattavat jättää jo työelämän ulkopuolella olevat vammaiset entistä heikompaan asemaan. Huoleen on aihetta, jos kuntoutukseen varattavat harkinnanvaraiset määrärahat jäävät vuosittaisella budjettipäätöksellä määrättäviksi, sillä lakisääteiseen kuntoutukseen oikeu-

tettuja vaikeavammaisia koskeva määritelmä on liian tiukka. Vaikka valiokunta on korjannut kansaneläkelaitoksen järjestämää kuntoutusta koskevaa lakia niin, että nykyistä sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momenttia vastaava säännös on kirjattu lakiin, ei kahden prosentin vähimmäismäärä vakuutetun maksamista vakuutusmaksuista ole riittävä takaamaan sairauksien ehkäisyyn ja tutkimukseen tarvittavia määrärahoja eikä kuntoutuksen järjestämistä eläkeläisille.

Kun samalla esitetään kansaneläkelain 34 §:n kumoamista, lakisääteisesti vahvistettu kansaneläkelaitoksen itsenäinen rahoitus kuntoutustoimintaan supistuisi käytännössä murto-osaan nykyisestäään. Jo tähänastiset toimenpiteet osoittavat, että eduskunnalle varattu mahdollisuus rahoittaa harkinnanvaraista kuntoutusta on näennäinen. Valtion tulo- ja menoarvioesityksen antaa hallitus ja sen laadinnassa on keskeinen asema valtiovarainministeriöllä. Kyseessä on yritys kaventaa Kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminnan nykyisinkin riittämättömiä taloudellisia voimavaroja.

Näillä perusteilla esitämme sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin säilyttämistä ja prosenttiosuuden nostamista neljään. Niin ikään esitämme kansaneläkelain 34 §:n säilyttämistä.

Viime aikoina on myös noussut esiin pelkoja, että uusi lainsäädäntö saattaisi johtaa eläkkeellepääsyn kiristymiseen. Eläkelakien eläkeoikeutta koskevia säännöksiä ei ole muutettu, joten kuntoutusta koskeva lainsäädäntö ei saa johtaa työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämisperusteiden kiristämiseen. Lainsäädännön soveltamisessa on huolehdittava siitä, että henkilöt, joiden työkyky on alentunut tai sitä uhkaa aleneminen, voivat tuntea toimeentulonsa ja tulevaisuutensa turvatuksi ryhdyttäessä kuntoutustoimiin. Sen vuoksi on tärkeää, että kuntoutuja on itse mukana alusta alkaen kaikissa käsittelyvaiheissa, joissa hänen työkykyään ja sen parantamista arvioidaan.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

2 §:n 4 mom.: Ehdotamme vammaisjärjestöjen esityksen mukaisesti, että kuntoutusasiakkaan kanssa laaditaan aina kuntoutussuunnitelma, jonka laajuus ja sisältö riippuu asian luonteesta.

5 §: Paikalliseen yhteistyöryhmään tulee nimetä myös kuntoutujien edunvalvontajärjestöjen edustaja.

7 §: Ei riitä, että perusteluissa todetaan, että kuntoutusasiakkaalla tai hänen edustajallaan tulee olla oikeus osallistua yhteistyöryhmän kokoukseen hänen oman asiansa ollessa käsitelyssä, vaan säännös tulee sisällyttää lakiin. Koska valitusprosessi voi kestää useampia vuosia, voi sen aikana asiakkaan tilanteesta tapahtua muutoksia kuntoutussuunnitelmien toteuttamisen osalta, jolloin luontevinta on, että nimenomaan asiakasyhteistyöryhmä, joka tarkastelee asiaa kokonaisvaltaisesti, voi esittää asiasta uuden lausunnon. Siksi esitämme neljännen momentin poistamista.

2., 3., 4. ja 6. lakiehdotus

Työeläkelaitosten vastuuta kuntoutuksesta tulisi lisätä nykyisestä, koska toiminnalla pyritään parantamaan työkykyä ja ehkäisemään ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä. Tämän vuoksi työeläkerahastojen varoja tulisi käyttää kuntoutukseen nykyistä enemmän. Ehdotamme työeläkelaitokset lisättäväksi luetteloon laitoksista, joiden piiriin kuntoutusta tarvitsevat henkilöt tulee ohjata saamaan tarvitsemiaan palveluja. Tämä korostaisi myös työeläkelaitosten vastuuta.

7. lakiehdotus

1—4 §: Ehdotamme kansaneläkelaitoksen aseman säilyttämistä ja sen kuntoutukseen ja sairauksien ehkäisemiseen käyttämien voimavarojen lisäämistä. Pykälämuutosten lisäksi tämä edellyttää 4 §:n poistamista. Tämä on välttämätöntä myös valtiosääntöoikeudellisista syistä. Valiokunnan saaman asiantuntijalauseen mukaan perustuslakivaliokunta on vastaavissa tapauksissa katsonut, että budjettineettelyn alaa voidaan vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä laajentaa koskemaan budjetin ulkopuolisia elimiä. Vaikeavammaisten aseman parantamiseksi esitämme 3 §:ssä käytettäväksi vammaispalvelulain mukaista määritteilyä. Vajaakuntoisten kuntoutuksena tulisi mielestämme pitää myös työkyvyn olennaisen heikkenemisen ehkäisemiseksi annettua kuntoutusta.

8 §: Esitämme sairausvakuutuslain mukaista muutoksenhakujärjestelmää vastaavia säännöksiä.

8. lakiehdotus

3 §: Lain mukaisten tehtävien hoito tulisi säätää suoraan Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Valiokunnan saaman asiantuntijalausannon mukaan on kyseenalaista, onko hallituksen esitys näiltä osin sopusoinnussa Kansaneläkelaitoksen valtiosääntöisen aseman kanssa. Valiokunnan tekemä muutos ei mielestämme ole riittävä.

5 §: Päihdeongelmaisten saaminen tehokkaasti kuntoutuksen piiriin edellyttää, että päihdehuoltolaki sisällytetään lakiluetteloon, joiden perusteella annettava kuntoutus oikeuttaa kuntoutusrahaan.

8 §: Nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä ongelmallisimpia kohtia on se, että erityisesti nuorehkot työntekijät menettävät työkykynsä entiseen työhönsä, mutta mikään taho ei halua ryhtyä kuntoutustoimenpiteisiin. Vaikka uusilla säännöksillä pyritään tätä epäkohtaa korjaamaan, niillä ei kaikkia ongelmatilanteita pystytä ratkaisemaan. Kuntoutukseen ohjaus tulee edelleen joissain tilanteissa kuntoutujasta riippumattomista syistä viivästymään. Sen vuoksi kuntoutusrahan saamisen pitäisi olla mahdollista odotusajoiltakin. Esimerkiksi oppilaitosten lukukausi alkaa yleensä syksyllä, jolloin odotusaika voi venyä pidemmäksi kuin kolme kuukautta. Ehdotamme aikarajoitusten poistamista väliinpuotoamisten estämiseksi.

9—12 §: Omavastuuajan asettaminen kuntoutukselle on vastoin lain tavoitteita kannustaa ihmisiä hakeutumaan kuntoutukseen. Se myös heikentää nykyistä tilannetta, koska olemassa olevissa eduissa ei ole minkäänlaista omavastuuaikaa. Ehdotamme nämä pykälät poistettavaksi.

16 §: Luopumiseläkettä saavat tulisi lisätä kuntoutusrahan piiriin.

9. lakiehdotus

4 j §: Hallituksen esityksessä korostetaan sen tärkeyttä, että kuntoutuja on motivoitunut kuntoutukseen. Tämän vuoksi laista ei saisi syntyä sellaista yleistä käsitystä, että se merkitsee pakkokuntoutusta. Tämän vuoksi on tärkeää, että työeläkelakien mukaankin toimenpiteisiin ryhdytään kuntoutujan omasta suostuksesta.

16. ja 18. lakiehdotus

Valiokunnan tekemät muutokset Kansaneläkelaitoksen järjestämään kuntoutukseen sekä sen rahoitukseen eivät mielestämme ole riittävät, joten ehdotamme kansaneläkelain 34 §:n ja sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin säilyttämistä sekä viimeksi mainitussa olevan prosenttiosuuden nostamista kahdesta neljään prosenttiin.

Edellä esitettyjä vastaavat muutokset on tehty kaikkiin pykälisiin, joissa samasta asiasta on säädetty.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvät 5., 10.—14., 17. ja 19.—25. lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan esittämässä muodossa ja

että 1.—4., 6.—9., 15., 16. ja 18. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki**kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 §

Kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyön tarkoitus ja sisältö

(1—3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Yhdessä kuntoutuksen kanssa laaditaan kuntoutussuunnitelma, jonka sisällöstä säädetään tarkemmin asetuksella.

3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 luku

Paikallinen yhteistyö

4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §

Yhteistyöryhmän kokoonpano

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmään kuuluu sosiaalihuolto-, terveydenhuolto- ja työvoimaviranomaisen, (poist.) kansaneläkelaitoksen ja kuntoutusasiakkaiden edunvalvontajärjestöjen nimeämä edustaja.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

Lausunnon antaminen

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Yhteistyöryhmä ei saa ilman kuntoutusasiakkaan suostumusta antaa lausuntoa viranomaiselle, yhteisölle tai laitokselle. *Kuntoutusasiakkaalla ja tarvittaessa hänen lähiomaisellaan on oikeus olla läsnä ja osallistua oman kuntoutusasiansa käsittelyyn.*

(3 ja 4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(5 mom. poist.)

3 luku

Alueellinen yhteistyö

8—10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Valtakunnallinen yhteistyö

11 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

12—14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2.

Laki**kansanterveyslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 14 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä elokuuta 1983 annetussa laissa (674/83), ja

lisätään lakiin siitä 17 päivänä syyskuuta 1982 annetulla lailla (684/82) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § seuraavasti:

14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

23 §

Jos terveyskeskuksen potilas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty terveyskeskuksen tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää kansanterveystyönä, terveyskeskus ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan sairaanhoito-

piiriin, sosiaali-, työvoima- tai opetusviranomaisen, *kansan- taikka työeläkelaitoksen* tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3.

L a k i**erikoissairaanhoidolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun erikoissairaanhoidolain (1062/89) 1 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

1 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 a §

Jos erikoissairaanhoidon potilas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty sairaanhoitopiiriin tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää erikoissairaanhoidona, sairaanhoitopiiri ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan

terveyskeskuksen, sosiaalihuolto-, työvoima- tai opetusviranomaisen, *kansan- taikka työeläkelaitoksen* tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4.

L a k i**sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 17 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 3 päivänä huhtikuuta 1987 annetulla lailla (381/87), uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

17 §

Jos sosiaalihuollon asiakas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty sosiaalihuollon tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää sosiaalipalveluna, sosiaalihuolto ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan terveydenhuolto-, työvoima- tai opetusviranomaisen, *kansan- taikka työeläkelaitoksen* tai muun kuntoutuk-

sen palveluorganisaation palveluiden piiriin. Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6.

Laki**työllisyyslain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä maaliskuuta 1987 annetun työllisyyslain (275/87) 7 §:n 2 momentti ja
lisätään 7 §:ään uusi 3—5 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 6 momentiksi,
 seuraavasti:

3 luku

Työllisyyden hoito

7 §

Työvoimapalvelut

— — — — —
 (2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnös-
 sä)

Jos työhallinnon asiakkaan tarvitsemia palveluja ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää työvoimapalveluna, työvoima-

viranomainen ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan sosiaali-, terveydenhuolto- tai opetusviranomaisen, *kansan- taikka työeläkelaitoksen* tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7.

Laki**kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään *kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta, mikäli muualla laissa ei ole toisin säädetty.*

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

2 §

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

(1—3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Edellä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena pidetään myös kuntoutusta, joka annetaan työkyvyn olennaisen heikkenemisen ehkäisemiseksi.

3 §

Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka vam-

man sa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista, sellaiset pitkäaikaiset tai vaativat muut kuin sairaanhoitoon välittömästi liittyvät kuntoutusjaksot laitos- tai avohoidossa, jotka ovat tarpeen hänen työ- tai toimintakykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

4 §

(Poist.)

4 (5) §

Hakeminen ja päätöksenteko

Mikäli kuntoutusta koskeva asia ei muuten ole tullut kansaneläkelaitoksessa vireille, sitä koskeva hakemus tehdään kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Ammatillista kuntoutusta koskevasta tämän lain mukaisesta päätöksestä kansaneläkelaitok-

sen on välittömästi ilmoitettava opintotukilais-
sa (28/72) tarkoitettulle valtion opintotukikes-
kukselle, (*poist.*) eläketurvakeskukselle, *Tapa-
turmavakuutuslaitosten Liitto ry:lle ja Liiken-
nevakuutusyhdistykselle.*

5 ja 6 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 6 ja 7 §)

7 (8) §

Muutoksenhaku

Joka on tyytymätön kansaneläkelaitoksen
tämän lain 2 ja 3 §:n nojalla antamaan päätök-
seen, saa hakea siihen muutosta *asianomaisen
alueen sosiaalivakuutuslautakunnalta* kirjalli-
sella valituksella. Valitus on toimitettava kan-
saneläkelaitoksen paikallistoimistoon tai *sosi-
aalivakuutuslautakuntaan* viimeistään kolman-
tenakymmenentenä päivänä sen päivän jäl-
keen, jona valittaja sai tiedon eläkelaitoksen
päätöksestä.

Sosiaalivakuutuslautakunnan päätökseen
tyytymätön saa hakea siihen muutosta *tarkas-
tuslautakunnalta* siltä osin kuin päätös koskee
kansaneläkelaitoksen velvollisuutta järjestää
kuntoutus tämän lain 2 tai 3 §:n nojalla tai

vakuutetun oikeutta niiden perusteella makset-
taviin etuuksiin. *Muutosta tarkastuslautakun-
nalta* haetaan 1 momentissa säädetyllä tavalla
ja siinä säädetyssä ajassa.

Kansaneläkelaitoksen ja vastaavasti *sosiaali-
vakuutuslautakunnan* päätöstä on muutoksen-
hausta huolimatta noudatettava, kunnes asia
on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Jos tämän lain nojalla annettu 2 tai 3 §:ään
perustuva lainvoimainen päätös on perustunut
väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai on
ilmeisesti lain vastainen, *tarkastuslautakunta*
voi asianomaisen hakemuksesta tai kansanelä-
kelaitoksen esityksestä ja asianomaista kuultu-
aan poistaa päätöksen ja määrätä asian uudel-
leen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä sanotun
esityksen kansaneläkelaitos voi, kunnes asia on
uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää
tämän lain mukaisen etuuden maksamisen tai
maksaa sen esityksensä mukaisin määrin.

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

*Sosiaalivakuutuslautakunnasta ja tarkastus-
lautakunnasta* on voimassa, mitä *niistä* on
sairausvakuutuslaissa *säädetty.*

8—15 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 9—16 §)

8.

Kuntoutusrahalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 ja 2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 §

Tehtävien hoito

Tämän lain *mukaiset tehtävät hoitaa kan-
saneläkelaitos.*

2 luku

Oikeus kuntoutusrahaan

4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §

Kuntoutuksen antamisperuste

Kuntoutusrahan maksamisen edellytyksenä
on, että kuntoutus on tarpeellista 4 §:n mukai-
sesti ja sitä annetaan jonkin seuraavan sään-
nöksen nojalla:

(1—3 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

4) työterveyshuoltolain 2 ja 3 §; (*poist.*)

5) vammaisuuden perusteella järjestettävistä
palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/
87) 8 §:n 1 momentti sopeutumisvalmennuksen
osalta *ja* lastensuojelulaki (683/83) (*poist.*) per-
hekuntoutuksen osalta; *tai*

6) päihdehuoltolaki (41/86).

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnös-
sä)

(4 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten valiokunnan mietinnön 5 mom.)

6 ja 7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 luku

Kuntoutusrahan maksamisaika, määrä ja suhde muihin etuuksiin

8 §

Maksamisaika

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Kuntoutusta edeltävältä ajalta voidaan kuntoutujalle maksaa kuntoutusrahaa, jos hänellä ei ole ansiotuloa eikä hänelle ole myönnetty muuta korvausta ansionmenetyksestä. Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. (Poist.)

9—12 §

(Poist.)

9—11 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 13—15 §)

12 (16) §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Jos kuntoutuja saa

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

2) sukupolvenvaihdoseläkettä maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkelain (/) taikka luopumiseläkettä luopumiseläkelain (16/74) nojalla,

kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuukausittain maksettavien edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

13 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 17 §)

14 (18) §

Yhteensovitus

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Jos kuntoutujalle myönnetään korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella takautuvasti, maksetaan korvaus samalta ajalta suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta kansaneläkelaitokselle (poist.).

15 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 19 §)

16 (20) §

Kuntoutusrahan määrän tarkistaminen

Ammatillisen koulutuksen aikainen kuntoutusraha määritetään uudelleen, jos kuntoutujan olosuhteissa tapahtuu kuntoutusrahan määräytymisperusteisiin vaikuttava olennainen muutos (poist.).

Tarkemmat määräykset kuntoutusrahan uudelleen määrittämisestä, siinä huomioon otettavista olosuhteiden ja kuntoutusrahan määrän olennaisista muutoksista sekä kuntoutusrahan saajan velvollisuudesta ilmoittaa olosuhteistaan tapahtuneista muutoksista antaa kansaneläkelaitos.

17 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 21 §)

18 (22) §

Kuntoutuksen keskeyttäminen

Jos kuntoutus tilapäisesti keskeytyy kuntoutujan tullessa työkyvyttömäksi tai muusta kuntoutujasta riippumattomasta syystä, kuntoutusrahaa maksetaan keskeytyksen estämättä yhdenjaksoisesti enintään 25 arkipäivältä. Eriytyisestä syystä kuntoutusrahaa voidaan maksaa 25 arkipäivää pitemmältä ajalta, ei kuitenkaan enemmältä kuin kuudelta kuukaudelta.

19 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 23 §)

20 (24) §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus vastaa määrältään (poist.) kuntoutusrahaa. Avustus määritellään kertasuorituksena ja se maksetaan yhdessä tai useammassa erässä.

4 luku

Hakeminen, päätös, maksaminen ja kuntoutuksenhaku

21 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 25 §)

22 (26) §

Päätös

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Ammatillista kuntoutusta koskevasta päätöksestä ja sen perusteella myönnettävästä kuntoutusrahasta kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava opintotukilaissa (28/72) tarkoitettulle valtion opintotukikeskukselle, *(poist.)* eläketurvakeskukselle, *Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto ry:lle ja Liikennevakuutusyhdistykselle.*

23 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 27 §)

24 (28) §

Muutoksenhaku

Joka on tyytymätön kansaneläkelaitoksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta *asianomaisen* alueen *sosiaalivakuutuslautakunnalta* kirjallisella valituksella. Valitus on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon tai *sosiaalivakuutuslautakuntaan* viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja sai tiedon eläkelaitoksen päätöksestä.

Sosiaalivakuutuslautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta *tarkastuslautakunnalta*. Muutosta *tarkastuslautakunnalta* haetaan 1 momentissa säädetyllä tavalla ja siinä säädetyssä ajassa *(poist.)*.

Kansaneläkelaitoksen ja vastaavasti *sosiaalivakuutuslautakunnan* päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Jos tämän lain nojalla annettu lainvoimainen päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai on ilmeisesti lain vastainen, *tarkastuslautakunta* voi asianomaisen hakemuksesta tai kansaneläkelaitoksen esityksestä ja asianomaista kuultuaan poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä sanotun esityksen kansaneläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää tämän lain mukaisen etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisin määrin.

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Sosiaalivakuutuslautakunnasta ja tarkastuslautakunnasta on voimassa, mitä *niistä* sairausvakuutuslaissa säädetään.

25 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 29 §)

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

26—33 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 30—37 §)

9.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90),

muutetaan 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 12 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 4 kohta ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1323/88), 8 §:n 1 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (666/85), 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66) sekä 2 ja 4 kohta päivänä kuuta 199 annetussa laissa (/), sekä

lisätään 4 d §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 26 päivänä kesäkuuta 1981 ja 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetuilla laeilla (472/81 ja 605/89) sekä mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 4 h—4 n §, 4 h §:n edelle uusi väliotsikko ja 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 14 päivänä heinäkuuta 1969 sekä 12 päivänä heinäkuuta ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetuilla laeilla (707/65, 469/69 ja 592/85 ja 1130/85) sekä mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1985 ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

4 d §

— — — — —
Jos työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa, (*poist.*) eläkettä suoritetaan *eläkkeensaajalle* vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahan määrän. *Se osa eläkkeestä, joka vastaa samalta ajalta suoritettua kuntoutusrahaa, maksetaan kansaneläkelaitokselle.* Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä ei suoriteta takautuvasti ajalta, jolta työntekijälle on maksettu 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa.
— — — — —

Kuntoutus**4 h ja 4 i §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 j §

Ennen kuin eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus

hylätään, eläkelaitos ohjaa työntekijän *hänen siihen suostuessaan* tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavan kuntoutuksen tai muiden palveluiden piiriin.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

4 k §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Kuntoutusta edeltävältä ajalta voidaan kuntoutujalle maksaa kuntoutusrahaa, jos hänellä ei ole ansiotuloa eikä hänelle ole myönnetty muuta korvausta ansionmenetyksestä. Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. (*Poist.*)

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

4 l §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Edellä 4 k §:n 3 momentissa tarkoitettu harkinnanvarainen kuntoutusavustus on (*poist.*) kuntoutusrahan suuruinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksen ja maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta ajalta, jolta työntekijällä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

4 m, 4 n, 6, 8 ja 12 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

15.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 18 §:n 2 momentti,
muutetaan 1 §:n 1 momentti, 5 §:n 2, 3 ja 8 momentti sekä 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta,

sellaisina kuin ne ovat 1 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 2 ja 3 momentti 3 päivänä helmikuuta 1989 annetussa laissa (103/89) sekä 8 momentti 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (563/89) ja 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta 23 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1026/82), sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetulla lailla (326/85) ja mainitulla 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 18 b—18 e § sekä 19 §:ään, sellaisena kuin se on 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (8/87), uusi 2 momentti seuraavasti:

1, 5 ja 6 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

15 a §

— — — — —
Jos edunsaajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa, suoritetaan eläkettä *eläkkeensaajalle* vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahan määrän. *Se osa eläkkeestä, joka vastaa samalta ajalta suoritettua kuntoutusrahaa, maksetaan kansaneläkelaitokselle.* Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon

siltä osin kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä ei suoriteta takautuvasti ajalta, jolta edunsaajalle on maksettu työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa.

18 b—18 e ja 19 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

16.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

(poist.)

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 22 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 28 päivänä heinäkuuta 1989 annetussa laissa (738/89), sekä

lisätään 36 §:ään uusi 2 ja 3 momentti sekä 39 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 12 päivänä tammikuuta 1973, 23 päivänä heinäkuuta 1982 ja 18 päivänä tammikuuta 1985 annetuilla laeilla (705/65, 8/73, 572/82 ja 53/85), uusi 7 momentti seuraavasti:

22 a, 36 ja 39 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

18.

Laki**sairausvakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

(poist.)

muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 19 §:n 4 momentti, 22 §:n 1 momentti, 23 e §:n 1 momentti ja 60 §:n 2 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 19 §:n 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 momentti 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (32/85) ja 23 e §:n 1 momentti 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), sekä

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 4 päivänä heinäkuuta 1969 ja 7 päivänä tammikuuta 1982 annetuilla laeilla (464/69 ja 19/82), uusi 5 momentti ja 18 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa, uusi 2 momentti, seuraavasti:

15, 18 a, 19, 22 ja 23 e §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

kertyneestä määrästä, sairauksien ehkäisemistä ja kuntouttamista tarkoittavaan toimintaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

60 § (Uusi)

Sairausvakuutusrahaston varoista on käytettävä vuosittain määrä, joka vastaa neljää prosenttia vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 1990

Marjatta Stenius-Kaukonen
Juhani Alaranta

Pekka Leppänen
Matti Väistö

Toimi Kankaanniemi

EDUSKUNNAN
TALOUSVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

22 päivänä marraskuuta 1990

Lausunto n:o 8

Sosiaalivaliokunnalle

Sosiaalivaliokunta on 20 päivänä marraskuuta 1990 päivätyllä kirjeellään pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti talousvaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 259 kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylijohtaja Jukka Rantala ja päätoiminen sihteeri Anja Kairisalo sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Anja Lyra työministeriöstä, ylilääkäri Matti Lamberg lääkintöhallituksesta, ylilääkäri Antti Huunan-Sepälä ja osastopäällikkö Jouko Waal Kansaneläkelaitoksesta, johtaja Seppo Pietiläinen Eläketurvakeskuksesta ja hallituksen jäsen, johtaja Raimo Akkola Lastensuojelun Keskusliitosta. Talousvaliokunta on lisäksi saanut kirjallisen lausunnon dosentti Alf Backmanilta Lastenklinalta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten ja eräiden yhteisöjen ja laitosten kuntouttamisvelvoitteesta ja yhteistoinnasta, kuntoutusajan toimeentuloturvasta sekä tapaturma- ja liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Valiokunnan mielestä kuntoutuslainsäädännön kokonaisuudistus on erittäin tarpeellinen ja merkittävä. Uusi lainsäädäntö lisää oleellisesti kansalaisten perusturvaa. Se myös selkeyttää nykyisin usealle sektorille ja monille viranomaisille ja muille yhteisöille kuuluvien kuntoutustehtävien hoitoa. Esitys merkitsee, että tulevaisuudessa pystytään nykyistä paremmin arvioimaan kuntoutustarpeet ja ottamaan huomioon kuntoutuksen mahdollisuudet esimerkiksi työvoiman tarjonnan turvaamisessa.

Valiokunta katsoo kokonaisuudistuksen parantavan kuntoutettavien asemaa ja selkeyttävän kuntoutus- ja palvelujärjestelmien keskinäistä työnjakoa erityisesti, kun keskeisiin sosiaali- ja terveydenhuollon, työhallinnon ja vakuutusjärjestelmien lakeihin sisällytetään kun-

toutusvelvoite ja yhteistyövelvoite. Kun Kansaneläkelaitokselle säädetään velvollisuus kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisestä, kuntoutusta voidaan aikaistaa. Olennaisesti kuntoutettavan asemaa parantava uudistus on hänen toimeentulonsa turvaaminen. Uudistuksella pystytään poistamaan eriarvoisuusongelmia ja motivoimaan kuntoutukseen hakeutumista.

Alueilla, joissa aikaisempien säännösten mukaan perustetut yhteistyötoimikunnat ovat toimineet hyvin, tulisi pyrkiä tekemään niistä laissa mainittuja yhteistyöryhmiä.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota kokonaisuudistuksen ongelmiin, joita aiheutuu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusta koskevien säännösten, kansaneläkelain (KEL) 34 §:n ja sairausvakuutuslain (SVL) 60 §:n 2 momentin, kumoamisesta.

SVL 60 §:n 2 momentin poistaminen merkitsee kuntoutukseen tarkoitetun 2 %:n lakimääräisen erityismäärärahan poistamista. Täten vanhusten, pitkäaikaissairaiden lasten, psykiatristen kuntoutettavien ja useiden muiden erityisryhmien kuntoutus heikkenee ratkaisevasti, kun heidän kuntoutustarpeensa arvioidaan osana muita harkinnanvaraisia määrärahoja.

KEL 34 §:n poistuminen saattaa vaarantaa ammatillisen varhaiskuntoutuksen antamisen. Tähän asti Kansaneläkelaitos on huolehtinut ammatillisesta varhaiskuntoutuksesta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lakiesityksessä ei ole ollut mahdollista ulottaa lakisääteistä oikeutta niin sanottuun varhaiskuntoutukseen. Samoin saattavat vaarantua ehkäisevän kuntoutuksen sekä kokeilu- ja tutkimustoiminnan määrärahat. Kansaneläkelaitos on myös tukenut terveydenhuollon laitosten investointeja.

Toisaalta valiokunta katsoo, että saattamalla aiemmin Kansaneläkelaitoksen varoista rahoitetut hankkeet kiinteämmin osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallista suunnittelua, päätöksentekoa sekä normaalia budjettira-

hoitusta luodaan perusta kuntoutustarpeiden kokonaisuuden arvioimiseen. Samoin voidaan lisätä pitkäjänteisyyttä ja jatkuvuutta toimintaan. Kansaneläkelaitokselle ehdotetaan lakisääteistä velvoitetta laatia harkinnanvaraisista määrärahoista kolmen seuraavan vuoden käytös suunnitelma, joka käsiteltäisiin Kansaneläkelaitoksen lisätyssä hallituksessa. Harkinnanvaraisia määrärahoja ei saisi käyttää investointeihin kuin erittäin rajatuin ehdoin ja niiden käyttäminen uusien kuntoutuslaitosten rahoittamiseen olisi kiellettyä.

Valiokunta korostaa, että harkinnanvaraiset osuudet ovat niin valtion kuin kunnan puolelakin riippuvaisia yleisestä talouskehityksestä ja valtiontalouden kokonaisuuden kehittymisestä. Pääosin näistä lähtökohdista tehtävässä vuosittaisessa valtion tulo- ja menoarviossa kuntoutuksen jotkut alueet voivat jäädä ilman riittäviä voimavaroja. Tällaisia alueita ovat erityisesti pitkäaikaissairaiden lasten ja vanhusien kuntoutus. Vammaisten lasten kuntoutuksessa ollaan tällä hetkellä tilanteessa, että useilla paikkakunnilla ainoastaan kaikkein vaikeimmat tapaukset pääsevät riittävään kuntoutukseen. Uuden mielenterveyslain säätämisen yhteydessä korostettu psyykinen kuntoutus on myös sellainen pääosin harkinnanvaraisen rahoituksen kautta hoidettu kuntoutusmuoto, joka helposti jää taka-alalle.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös valmisteilla oleviin päätöksenteon delegointia ja budjettivarojen hajauttamista koskeviin uudistushankkeisiin, jotka voivat osaltaan hämärtää mahdollisuuksia seurata kuntoutuksen voimavarojen kehitystä.

Valiokunnan mielestä Kansaneläkelaitos on osoittautunut aktiiviseksi uusien hoito- ja kuntoutusmuotojen kehittämisessä. Kokeilutoiminta ja sen tukeminen luontuu laitokselle

paremmin kuin varsinaisille valtion virastoille. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusmäärärahojen käyttö on joustavuudessaan verrattavissa Raha-automaattiyhdistyksen järjestöjen rahoitukseen.

Saadun selvityksen ja edellä esitetyn perusteella valiokunnan mielestä voidaan Kansaneläkelaitoksen nykyiset harkinnanvaraiset rahoitussäännökset pitää voimassa.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös kuntoutusrahalain 9 §:n mukaisen omavastuunajan (kuntoutuksen alkamispäivä ja 7 sitä lähinnä seuraavaa arkipäivää) mahdollisiin ongelmiin erityisesti lastensuojelulain nojalla annettavassa kuntoutuksessa. Valiokunnan käsitellessä mielenterveyslakia tuli erittäin selkeästi ilmi perhekeskeisen hoidon ja perhekuntoutuksen keskeinen merkitys. Viitaten mielenterveyslaista antamaansa mietintöön (n:o 6) valiokunta korostaa, että lapsen ja nuoren häiriintymisen oireet ja niiden taustalla olevat ongelmat ovat koko perheen asia, mistä syystä myös kuntoutuksen on kohdistuttava perheeseen. Omavastuuaika ei saa vaarantaa kuntoutukseen hakeutumista taikka pidentää kuntoutukseen menoaikaa. Valiokunnan mielestä on tärkeätä, että kuntoutus niin kuin hoitokin aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Omavastuujasta saattaa olla ongelmia myös lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvassa sopeutumisvalmennuksessa, jossa jatkunee nykyinen epäselvä tilanne, koska sopeutumisvalmennuskurssit kestävät keskimäärin 8 vuorokautta.

Edellä esitettyyn viitaten talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että sosiaalivaliokunta ottaisi tämän lausunnon huomioon laatiessaan mietintöään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Laurila (osittain) ja jäsenet Andersson, Dromberg, Huuhtanen,

Ikonen, Jouppila, Lapiolahti, Mönkäre, Pusto, Puska, J. Roos, Vastamäki ja Wasz-Höckert.